

DRZWI KAPLICY

Pałacu w Wilanowie

W monografii XIX-wiecznej firmy Minterów działającej na terenie Warszawy możemy odnaleźć następującą informację: *Wiele odlewów wykonała fabryka dla Potockich z Wilanowa. Spośród nich zachowały się „wieczne drzwi” z pałacowej kaplicy, mały tryton w basenie fontanny koło oranżerii, wielki żyrandol w Sali Marmurowej, a także wiele medalionów i popiersi zdobiących niegdyś gabinet Augusta Potockiego.*¹

Jedna z rozet Drzwi Kaplicy

Pałacowe wyposażenie, o którym mowa, wiąże się z kolejnymi adaptacjami wnętrza Wilanowa na początku 2. poł. XIX w. Adaptacje i przebudowy rozpoczęte przez Stanisława Kostkę Potockiego na początku stulecia, ciągnące się do lat 20. XX w. doprowadziły pałac do wspaniałego stanu.

Poczynania architektoniczno-dekoracyjne Aleksandry Potockiej, współdziałającej z mężem Augustem do jego śmierci w 1867 r., można dopisać do kierunku, którego celem było uczczenie pamięci Jana III Sobieskiego. Po zrealizowanym zamysle Stanisława Potockiego utworzenia galerii narodowej stanowiącej początek *Mysli względem założenia Musaeum Polonicum*, dzieło ojca znalazło kontynuato-

ra w osobie jego syna Aleksandra, a następnie wnuka Augusta.

Z inicjatywy Augustowej Potockiej, właśnie dla uczczenia pamięci króla Jana, Franciszek Maria Lanci i Henryk Marconi zaprojektowali kaplicę – panteon mieszczącą się w obrębie pałacowego korpusu głównego. Miejsce, w jakim kaplica została zaprojektowana – dawna klatka schodowa prowadząca z Biblioteki Króla do pomieszczeń na półpiętrze – łączone było z przekazami o śmierci światłego monarchy.

O wspaniałości wyposażenia kaplicy wykonanej z marmurów kararyjskich może świadczyć rzeźbiarska transpozycja *Madonny Sykstyńskiej* Rafaela dla ozdobienia ołtarza wykonana przez artystów włoskich. Ich właśnie zatrudniono w przekonaniu, że nikt inny nie rozumie w dostatecznym stopniu ducha renesansowych form. Także pozostałe elementy wyposażenia kamiennego zrealizowali włoscy rzeźbiarze i kamieniarze.²

Dlatego też pewne zdziwienie może wzbudzić zlecenie wykonania „wiecznych drzwi” do kaplicy warszawskiej firmie rzemieślniczej należącej do rodziny Minterów. Karol Fryderyk Minter, przybyły na początku XIX w. z Prus do Warszawy, wykorzystał okres ożywienia gospodarczego w Królestwie Polskim i założoną przez siebie firmę metalową szyb-

Drzwi Kaplicy Pałacu w Wilanowie, wejście do biblioteki

ko doprowadził do rozkwitu. Karol Fryderyk ukończył studia malarskie w Kopenhadze i przebywał dość długo w Berlinie, biorąc udział w życiu artystycznym tego miasta. Do Warszawy przybył na wezwanie brata Wilhelma Henryka, architekta i budowniczego. Jego syn, Karol Juliusz został dopuszczony do zarządzania firmą już w 1835 r., na 12 lat przed śmiercią ojca. Dużo podróżował po Europie, skąd przywoził nowe pomysły wpływające na coraz szybszy rozwój rodzinnej „fabryki”.

Jego zasługą było zastosowanie galwanizacji, w krótkim czasie po jej odkryciu w 1838 r. na Zachodzie. Technologia galwanizacyjna, ogólnie kojarzona z ob-

Drzwi Kaplicy Pałacu w Wilanowie, fragment, prace demontażowe

Kwatery z płaskorzeźbami przedstawiającymi sceny ewangeliczne, Jean Babbiste Lavastre, 1853 r.

róbką powierzchni metalowych poprzez nakładanie warstw złota, srebra, miedzi, brązu itd. natychmiast wykorzystana została do kopiowania rzeźbiarskiego. Galwanoplastyka³ stała się jedną z kilku metod powielania w sztuce i rzemiośle. Znaczące osiągnięcia galwanoplastyczne datują się na połowę XIX w. W 1851 r. we Francji wykonano taką kopię, opartą na rzeźbie ukrzyżowanego Chrystusa autorstwa Thorvaldsena.

Prace konserwatorskie prowadzone przy „wiecznych drzwiach” z kaplicy w Wilanowie dowodzą, że technologią użytą przy ich wykonywaniu była galwanoplastyka, a nie jak uważano wcześniej dotychczas – odlew.⁴

Skrzydła drzwi dekorują cztery płaskorzeźby ze scenami ewangelicznymi autorstwa Jean Babbiste Lavastre'a przygotowane w Paryżu, w 1853 r. Pozostałe dekoracje to wielkie rozety prezentujące zestaw klasycznych form dekoracyjnych.

Rozety i przedstawienia Lavastre'a poprzedzielano listwami z przemysłną plecionką. Obramienia wykonano z bogato profilowanej blachy miedzianej. Całość elementów została przytwierdzona do drewnianego podłoża skrzydeł drzwiowych.

Umiejętność wykonania elementów rzeźbiarskich i dekoracyjnych do-

skonalej jakości stawia firmę Minterów w szeregu firm potrafiących wykorzystać technologiczne nowości i wprowadzić je na rynek w błyskawicznym czasie.

To kolejny dowód na wysoki poziom XIX-wiecznego artystycznego rzemiosła metalowego na terenie Królestwa Polskiego. ■

Fot. autor

PRZYPISY

¹ M. Dubrowska, A. Soltan: *Rzemiosło artystyczne Minterów 1828, 1881*. PWN, Warszawa 1987, s 31

² Dokładne informacje zawarte są w: W. Fijałkowski: *Wnętrza pałacu w Wilanowie*. PWN, Warszawa 1986, s 147-148

³ Galwanoplastyka to technologia wykorzystująca zjawisko rozkładu elektrolitu zachodzące pod wpływem prądu elektrycznego do uzyskania stosunkowo grubych warstw metalicznych. Podłożem jest tu z reguły gips, zaimpregnowany i nasycony grafitem dla uzyskania przewodnictwa elektrycznego. Różnica z ogólnie rozumianymi technologiami wchodzącymi w zakres galwanizacji polega na tym, że warstwy metalu nakładane są tu na podłoża metalowe; właściwie nakładanie warstewek jednego metalu na inny z wykorzystaniem zjawisk elektrolizy nazywa się galwanostegią

⁴ Galwanoplastyczne kopie mają skład chemiczny zbliżony do czystszej miedzi

Drzwi Kaplicy Pałacu w Wilanowie zdjęte do prac konserwatorskich